

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 6. jaanuaril kell 12.00 – ESAS seltsipäevale Eesti Spordimuuseumis on oodata „raudmeest“ **Ain-Alar Juhanson**i rääkima oma sporditeest maailma triatloni paremikku.

Neljäpäeval, 21. jaanuaril kell 16.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41) kannab **Aarand Roos** ette uurimuse "Võrkpall Välis-Eestis".

Neljäpäeval, 4. veebruaril kell 13.00 – Pärnu XV spordiajaloo päev ingerisooe seltsimajas (Kuninga 18), peaesinejaks on kahekordne olümpiamängude pronksmedalimees Jüri Tamm.

Esmaspäeval, 8. veebruaril kell 12.00 – ESAS seltsipäevale Eesti Spordimuuseumis on tulemas teisel katsel (detsembrikuusse planeeritud kohtumisele ei olnud tal võimalik tulla) Eesti Sõudeliidu president **Rein Kilk**,

Neljäpäeval, 18. veebruaril kell 16.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41) esineb **Valdur Tamming** teemal "90 aastat järjepidevat spordiajakirjandust Eestis".

Kolmapäeval, 3. märtsil kell 12.00 – ESAS seltsipäevale Eesti Spordimuuseumis loodab jõuda värskete Vancouveri taliolümpiamängude muljetega Eesti Suusaliidu president **Toomas Savi**.

Esmaspäeval, 8. märtsil – Eesti Spordimuuseumis jõuab vaatajate ette näitus naisest spordis.

Neljäpäeval, 18. märtsil kell 16.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41) arutletakse spordiajaloo teemadel ja on oodata ka üllatuskülast.

Teisipäeval, 23. märtsil kell 11.00 (esialgne aeg, järgige reklaami) – **Viljandi VIII spordiajaloo päeval** Maavalitsuse saalis võetakse kokku Viljandimaa spordiloo perioodi 1945–1965 uurimise seis.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda.

ESAS-i TEGEVUSKAVA 2010. AASTAKS

1. ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

1.1. Seltsi tegevuse propageerimine ja liikmeskonna laiendamine	pidev	juhatus
1.2. Koostöö EOK-ga Eesti spordiajaloo uurimise edendamiseks.	pidev	juhatus
1.3. Koostööprojektid spordiajaloo tegelevate isikute ja organisatsioonidega	pidev	juhatus
1.4. Spordiala liitudes spordiajaloo uurijate (toimkondade) ellukutsumise ja alade ajaloo uurimise taotlemise jätkamine	pidev	juhatus
1.5. Oma tegevuse info levitamine internetis (ESM koduleheküljel), selle pidev täiendamine ja uuendamine	pidev	juhatus ja D. Lell
1.6. Seltsi täiskogu koosolekute ettevalmistamine ja läbiviimine	5. mai
28. nov.	juhatus

2. SELTSITEGEVUS

2.1. ESAS-i seltsipäevad	graafik	juhatus
2.2. Tallinna osakonna seltsiõhtud Kalevis	graafik	TO juh.
2.3. Pärnu XV spordiajaloo päev	4. veebruar	kohalik aktiiv
2.4. Viljandi VIII spordiajaloo päev	23. märts	kohalik aktiiv
2.5. ESS "Kalev" ajaloopäev	aprill	Kalev ja TO
2.6. ESAS 21. aastapäeva ettevalmistamine ja tähistamine	28. nov.	juhatus

3. METOODILINE TÖÖ JA KOOLITUS

3.1. Koolituspäev Tartus	5. mai	juhatus
3.2. Koolituspäev Tallinnas	6. okt.	TO juhatus
3.3. Suvekool Vaiblas	7.-8. aug.	juhatus

4. UURIMISTÖÖ JA KIRJASTAMINE

4.1. Teataja väljaandmine	iga kv.	E. Mainla
4.3. Toimetised nr. 10 materjali ettevalmistamine ja toimetamine	II-IV kv.	E. Mainla
4.4. Teemade "Eesti meistrivõistluste arengulugu" ja "Meie rekord" uurimise jätkamine	I-IV kv.	TO juhatus

4.5. Projekti “Eesti spordi aastaraamat 1918–1939” edendamine	I-IV kv.	toimkond
4.4. Eesti spordi biograafilise leksikoni täiendatud ja parandatud kordustrüki ettevalmistamises osalemine	I-IV kv.	toimkond
5. MAJANDUSTEGEVUS		
5.1. Liikmemaksude kogumine	pidev	laekurid
5.2. Fondidest toetuste taotlemine	pidev	juhatas
5.3. Majandusküsimuste lahendamine	pidev	juhatas

Hea seltsikaaslane! Palun anna 10. jaanuariks juhatusele teada oma arvamustest ja ettepanekutest uue aasta tegevuskava suhtes – mida lisada, muuta, parandada.

TEATMEMATERJALI KOGUMISE VÕISTLUS

Eesti Spordimuuseum koostöös Eesti Spordiajaloo Seltsiga kuulutab välja **XXXIII spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistluse**.

Spordimuuseum on huvitatud töödest, mis käsitlevad spordiliitude, -ühingute, -seltside, -klubide ja kehakultuurikollektiivide ajalugu, kohalikku kehakultuuri- ja sporditegevust (linnas, maakonnas, alevis, külas jne.), spordibaaside väljaarendamist, väljapaistvate sportlaste, treenerite, spordijuhtide ja -aktivistide elu ja tegevust jms.

Enne Teist Maailmasõda tegutses Eestis mitusada spordiseltsi ja -osakonda, millest paljude kohta on andmed veel väga lünklikud või koguni puuduvad. Väga vajalikud on materjalid spordi-erialaliitude ja maakondade spordiliitude tegevuse kohta. Samuti ootavad sügavamalt käsitlemist Eesti Spordi Keskliidu, Eesti Olümpiakomitee, Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsuse (ja nende juhtide) tegevus. Vajalikud on andmed noorte sportlikust vaba aja veetmisest, skautide-gaidide ja noorkotkaste-kodutütarde sportlikest ettevõtmistest, sporditööst koolides, kõrgemates õppeasutustes jne. Siiani on üsna lünklikult uuritud spordielu Eesti Kaitseväes, politseis, kaitseliidus, samuti tuletõrje-, haridus-, karskus- ja teistes sporti oma tegevuse osaks pidanud seltsides.

Varasemat perioodi käsitlevate ülevaadete kõrval on teretulnud tööd traditsiooniliste spordiürituste (piirkondlikud spordimängud, mitmesugused jooksud, orienteerumisüritused, suusamatkad-maratonid, auhinna- ja mälestusvõistlused jne.) ja rahvaspordi tegevusmailt. Oodatud on ülevaated spordiföderatsioonide ja -sektsoonide töö kohta mingil perioodil või valdkonnas. Nüüd, kus spordisüsteem on ammugi pöördunud tagasi 1940. a. katkenud rajajoontele, oleks viimane aeg fikseerida vahepealse viiekümne okupatsioonistaasta jooksul juhtunu (kes?, miks?, millal?, kus?, kuidas? jne.), et anda tõene hinnang sellele perioodile. Teatavasti olid dokumentaalsed ja statistilised andmed sageli tegelikkust lakeerivad.

Ei tohiks tähelepanuta jätta ka viimast 18 aastat – taasiseseisvusaja sündmusi, sealhulgas spordialaliitude (taas-)loomist ja lülitumist rahvusvahelisse spordiliikumisse, uute ja uuenenud spordiseltside ja -klubide tegevust, saavutusi jne. Värskest kirja pandud ülevaade on kindlasti täpsem kui aastate tagant meenutatu.

Seekordsegi võistluse keskseks huviobjektiks on biograafilised materjalid. Nii autobiograafiad kui ka teiste spordiinimeste põhjalikud elulood on teretulnud, kuna käsil on Eesti spordi biograafilise leksikoni täiendatud kordustruki ettevalmistamine.

Dokumentaalsete uurimuste kõrval on hinnatud ka ainult isiklikele või kogutud mälestustele baseeruvat tööd.

Tööde maht ei ole piiratud. Masinkirja puhul ootame esimesi eksemplare. Arvutikirja puhul palume väljatrükile lisaks teksti ka flopikettal või muul infokandjal. Esitatu väärtust tõstavad illustratsioonid (joonised, skeemid jne.), hea vormistus ja lisamaterjalid (fotod, dokumendid, trükised, esemed jne.) antud teema kohta. Kõik materjalid jäävad muuseumi kogudesse. Paremate tööde autoreid premeeritakse.

Juhiste ja täpsema info vajadusel palume astuda kontakti Eesti Spordimuuseumiga aadressil Rüütli 15, 51007 Tartu, tel. 7300754 või 7300750, fax 7300763, E - mail: info@spordimuuseum.ee

Võistlustööde esitamise viimane **tähtaeg on 31. märts 2010. a.**

KROONIKA

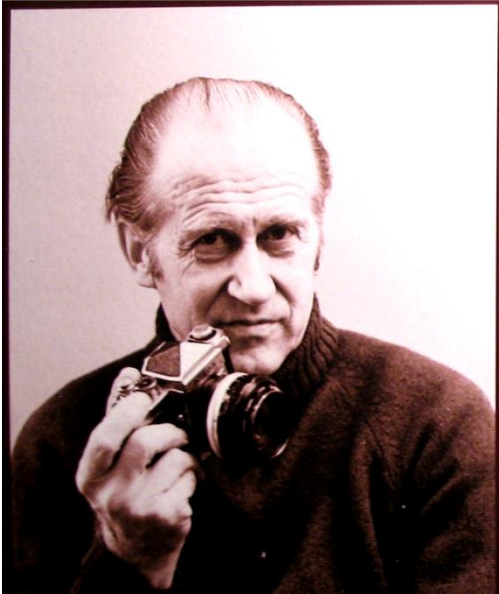
TOPELTJUUBEL

1. oktoobril tähistasid koos oma juubeleid ESAS Tallinna osakonna sekretär-laekahodja Viive Reesar ja Nõmme aukodanik Heldur Tuulemäe.

Õnnitlemas oli neid arvukas sugulaste-sõprade ring, kuid ei puudunud ka ametlikumad isikud. Oma kiirete riigiasjade kõrvalt leidis endine Nõmme linnaosa vanem ja nüüdne välisminister Urmas Paetki (*pildil vasakul*) võimaluse õnnitlema tulla, mis annab tunnistust, et juubilaride tegemisi Nõmmel on märgatud ja hinnatud. ESAS juhatus otsusel said mõlemad aktiivsed juubilarid seltsi kiidutunnistuse.

SPORT LÄBI OBJEKTIIVI – GUNNAR VAIDLA 90

Gunnar Vaidla (1.10.1919 – 1.11.2007) fotomehe tee algas juba koolipõlves enne suurt sõda ja jõudis lõpule siis, kui tervis ei lubanud enam kodust kaugemale, seega kestis ligi 70 aastat. Kindlalt võib väita, et tema nimega on seotud professionaalse spordifoto algus Eestis. 45 aastat tööd ajakirja Kehakultuur fotograafina (1945–1990) on jätnud tulevastele põlvetele kümnetesse tuhandetesse ulatuva fotoarhiivi, mis on nüüd pärijate poolt üle antud tallele Eesti Spordimuuseumi.

Silmas pidades Gunnar Vaidla osa meie spordifotograafias, korraldas spordimuuseum 2. oktoobril tema 90. sünniaastapäevale pühendatud ettekandepäeva “Sport läbi objektiivi”, kus räägiti nii Vaidlast, spordifotograafiast kui ka filosofoeriti üldisematel fototeemadel.

Ettekandepäev algas Gunnar Vaidla vennatütre Tiiu Polli mälestustega oma lellest. Gunnar Vaidla tööst ajakirja Kehakultuur näo kujundajana rääkis tema pikaaegne kolleeg toimetuses Erlend Teemägi. Eesti spordifoto poolsajandist koos Gunnar Vaidlaga mõtiskles end tema õpilaseks pidav ametivend Lembit Peegel.

Kaarel Antons ettekannet esitamas ja pilk näitusele muuseumi keldrigaleriis

Peale näituse “Aeg ja hetk spordis. Gunnar Vaidla 90” avamist ja kohvipausi jätkus ettekandepäev üldisematel teemadel. Filmimees Hans Roosipuu meenutas oma teed fotograafiast filmi. Spordiajaloo peegeldusi Eesti Spordimuuseumi fotokogus otsis spordimuuseumi teadur, fotokogu haldaja ja avatud näituse koostaja Kaarel Antons. Ajakirjanik Vahur Kalmre püüdis vastust leida küsimusele: „Kuidas läheb Eesti spordifotol täna?“.

POOLA SPORDI- JA TURISMIMUUSEUMIS

Poola kolleegide kutsel oli grupil Eesti Spordimuuseumi töötajatel võimalus 11.-12. oktoobril Varssavis osaleda Poola Olümpiakomitee 90. aastapäeva tähistamisel ja selle raames ka näituse „Pierre de Coubertin ja kaunid kunstid” avamisel. Koostöös Rahvusvahelise Pierre de Coubertini Komitee ning Navacelle de Coubertin'i perekonnaga Saksa Olümpia- ja Spordimuuseumis valminud näitus oli aasta tagasi avatud Tartus ja on jätkamas oma ringkäiku Euroopas ning edaspidi võib-olla kaugemalgi.

Mati Tolmoff vahetamas muljeid Poola kolleegide Iwona Grysi ja Tomasz Jagodzińskiga

*Vaateid näitusele „Pierre de Coubertin ja kaunid kunstid”
Poola Olümpiakomitee hoones*

KERGEJÕUSTIKU JUUBELIAASTA LÕPPAKORD SPORDIMUUSEUMIS

Daimar Lell

21. oktoobrist alates saab spordimuuseumis vaadata Eesti kergejõustiku 100. juubelist inspireeritud näitust “Aja sein. Rännak Eesti kergejõustiku radadel.”

Milline näeb välja tänapäevane oda pealt ning seest? Milliste tossudega jooksis Erki Nool või hoopis meie noorsugu 30 aastat tagasi? Millise “spordiriistaga” treeniti 90 aastat tagasi? Milline näeb välja II maailmasõja "veteran-ketas"? Mis ala on granaadivise? Kõike seda ning palju muudki saab sellelt näituselt teada. Tavapärasest veidi erineva kujundusega väljapanek pakub võimalust rännata meie kergejõustiku ajalukku ja saada aimu, milliste asjade abil seda nii mõnusat spordiala siinkandis läbi aegade harrastatud on.

Näitus ei keskendu meie kergejõustiklaste suurtele saavutustele ega muudele statistilistele kokkuvõtetele, külastaja näeb hoopis oma silmaga, kuidas on aja jooksul muutunud need erinevad esemed, mida sportimise juures vaja läheb, olgu siis tegemist spordivahendite, riietuse, või millegi muuga.

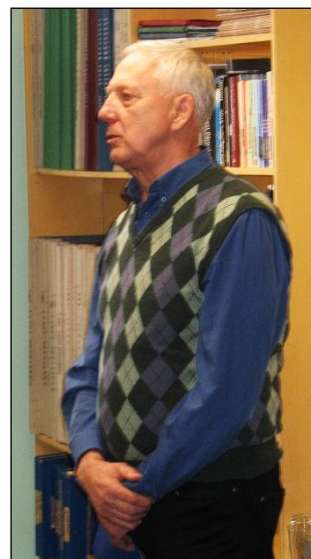

Näitusega “Aja sein. Rännak Eesti kergejõustiku radadel” (vt fotod eelmisel leheküljel) võtab Eesti Spordimuuseum sümboolselt kokku kergejõustiku juubeliaasta tegemised, mis said avalöögi 28. märtsil muuseumi 21. aastakonverentsiga “100 aastat kergejõustikku Maarjamaal”.

STAFETIJOOKSJATE PÄEV

Juba seitsmendat aastat, sügiseti, on Eesti Spordimuuseum läbi viinud kergejõustikuteemalisi üritusi – igal aastal pühendatuna ühele kergejõustiku-alade grupile. Sellel aastal sai ring peale – viimastena kogunesid 24. oktoobril spordimuuseumi mitme põlvkonna edukamad teatejooksjad.

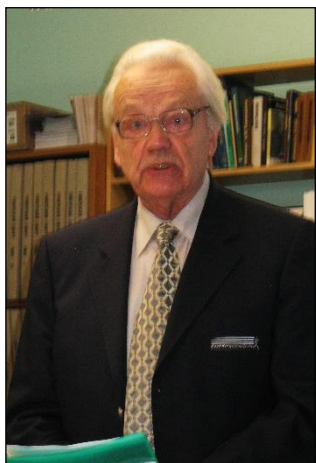
Pidulikkust lisas asjaolu, et lõppemas on Eesti kergejõustiku 100. juubeliaasta. Eesti Kergejõustikuliidu president Erich Teigamägi oma avasõnavõttus heitiski põgusa pilgu möödunud sajale aastale. Selleks päevaks

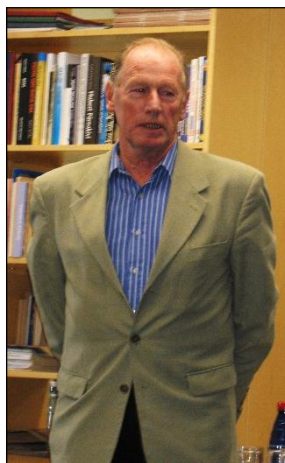
Kuulajatest tulvil spordimuuseumi raamatukogu saal *Päeva juht Rein Tõlp*

Erich Teigamägi

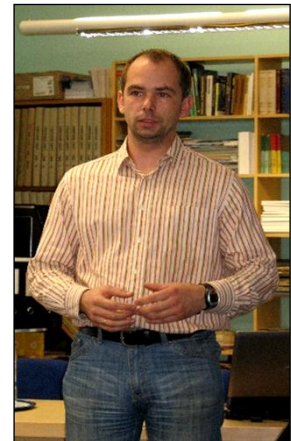
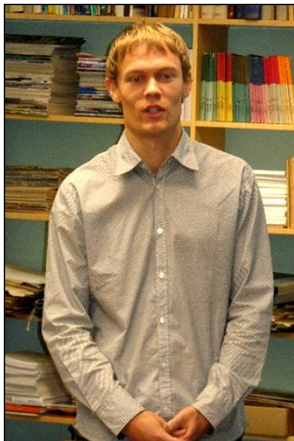
Erlend Teemägi

Enno Akkel

Laine Erik-Kallas

Henri Sool Maria Sahharova-Leosk Valter Espe Aivo Normak

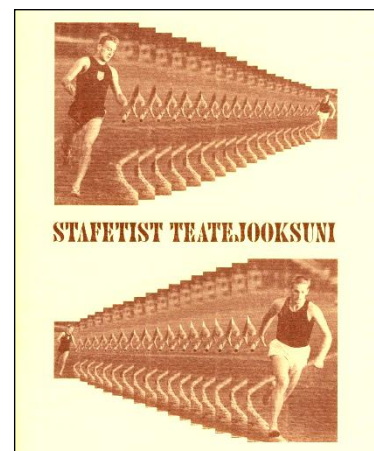
valminud statistikakogumikku „Stafetist teatejooksuni“ tutvustas Enn Mainla. Ettekandepäev jätkus Erlend Teemäe ülevaatega Eesti teatejooksust läbi aegade. Sprindidistantsidel silma paistnud Enno Akkel meenutas teatejooksude osa oma võistluskarjääris. Meie edukaim naiskergejõustiklane Laine Erik-Kallas rääkis oma muljeid teatejooksudest ja muidugi tuli juttu ka talle maailmarekordiomaniku tiitli toonud 3x800 meetri jooksust. Tänapäeva „välejalg“ Henri Sool arutles teatejooksu võlu ja valu üle. Tema naiskolleeg Maria Sahharova-Leosk avas pisut teatejooksus 27 Eesti meistritiitli võidu saladusekatet. Läbi treeneri pilgu analüüsis sügavamalt teatejooksu Valter Espe. Päeva võttis kokku EKJL vanemtreener Aivo Normak, kes rõhutas, et teatejooks on tihti võistkondliku edu võtmeala.

Päeva juhtinud keskmaajooksjana olümpiamängudelgi võistelnud Rein Tõlbil oli igale ettekandele lisada oma kommentaar.

UUS TRÜKIS *Daimar Lell*

Teatejooksjate päeval 24. oktoobril spordimuuseumi raamatukogus esitletud järjekordne muuseumi trükis kannab nime "Stafetist teatejooksuni" (*pildil raamatu kaas*) ning annab põhjaliku ülevaate teatejooksude arengust Eestis. Trükise põhikoostajaks on Erlend Teemägi. Abiks olid talle Aare Oja, Ilmar Voltri, Rait Männik ja Enn Mainla, viimane on väljaande ka toimetanud.

Lugeja leiab trükise kaante vahelt meie teatejooksjate sajandivanuse loo, samuti teatejooksude edetabelid ning arengugraafikud aastakümnete lõikes. Lisaks on raamatus koha leidnud meie teatejooksjate läbi aegade parimad tulemused võrdluses hetkel kehtinud maailmarekordiga, medalivõidud ning

paremad kohad tiitlivõistlustel ning aastakümnete parimate teatejooksjate lühielulood.

Tänutäheks raamatu koostamisel nähtud vaeva eest saavad Enn Mainlalt (vasakult) esitlusel trükisooja väljaande Aare Oja ja Ilmar Voltri

"Stafetist teatejooksuni" näol on tegemist Eesti Spordimuuseumi poolt kavandatud kergejõustikualade ajalugu läbi statistika tutvustava sarja seitsmenda ning ühtlasi viimase väljaandega. Sarja avas 2003. aastal kesk- ja pikamaajooksu tutvustanud "Lossmanist Loskutovini".

Rikkaliku fotomaterjaliga 80-leheküljeline trükis maksab 40 krooni ning osta saab seda ja ka varasemaid statistikakogumikke spordimuuseumis müügipunktist.

VÕIDELGE JA VÕITKE

24. oktoobril kogunesid Jõgevale kolmekümneandat korda Eesti maadluskeskuste noormaadlejad, et selgitada endi hulgast paremad nii kreeka-rooma-, vaba- kui ka naistemaadluses.

Enne ajalehe Vooremaa ja Jõgeva Raskejõustikuklubi Ramm auhinnaurniiri algust istutasid Piiri parki Johannes Kotkasele mälestuspuu kahekordne maailmameister August Englas, kahekordse olümpiavõitja Kristjan Palusalu tütar Helle Palusalu ja Eesti Maadlusliidu peasekretär Mehis Kard. Kõik meie kolm maadluskuulsust – Kristjan Palusalu, August Englas ja Johannes Kotkas – on Jõgeva maadlusvõistluste kolmekümneaastase ajaloo jooksul korduvalt kohal käinud, et noorte matimeestega kohtuda ja turniiri korraldamisel abiks olla. Kaks esimest olid Piiri parki oma kätega juba puu istutanud, kolmandale istutati mälestuspuu nüüd. Kahjuks ei lubanud tervis kohale tulla Johannes Kotkase lehel Ilsen, aga seda korvas esimest korda oma isa poolt 1980. aastal istutatud puu juures viibinud Helle Palusalu osalemine. Nüüd siis on Piiri pargis juurdumas ja kasvu kogumas kolme vägilase tammed.

Kaks päeva kestnud maadlusturniiril sai kreeka-rooma maadluses võistkondliku esikoha Tapa SK, vabamaadlus lõppes Põltsamaa poiste võiduga.

*Ants Paju
andmas üle enda
poolt välja
pandud
eriauhinda
turniiri parimale
maadlejale, mille
treenerite
ettepanekul
pälvis SK Tapa
noor maadleja
Ivan Belikov*

Jõgeva maadlusturniiri kolmekümne aasta maadluslood on seadnud raamatuks turniiri algataja ja korraldamise senine hing Ants Paju, kes kirjutab 29. oktoobri Vooremaas sellest nii: „Neile, kes võistlust aastakümnete jooksul korraldanud ja toetanud ning sellel osalenud, tehti tänukummardus ka raamatu „Võideldge ja võitke” üllitamisega, millesse on koondatud aegade jooksul Jõgeva maadlusvõistluste kohta ajalehes Vooremaa, selle eelkäijas, ajalehes Punalipp, aga ka Spordilehes, Eesti Päevalehes, Sporditähes ja Maalehes ilmunud artiklid. Neis lugudes on võistlustest kirjutades jõutud kaugemale võistlustest endist: on käsitletud maadluse toimet inimesele, toodud välja imelisi hetki, mil inimene matil iseendaga võitleb ja vastasega võistleb.“

SELTSSIPÄEV 4. NOVEMBRIL *Ille Palm*

Külalise Aili Paju (*pildil*) esinemine oli kohale meelitanud suure kuulajaskonna, üle 40 inimese. Esineja alustas juttu oma sporditeest Kohtla-Järvel ja hiljem Tartu Ülikoolis. Kooliajal harrastas ta paljusid spordialasid malest ja pallimängudest kiiruisutamiseni kuni 1955. aastal treener Kuno Maiori mõjutusel jäi püsivamalt kergejõustiku juurde.

Ülikoolis õppis Aili Paju algul kehakultuuri-teaduskonnas ja treenis Hans Torimi rühmas. Tegeles ülikooli ajal ka võrkpalliga. Peale KKT lõpetamist töötas paar aastat Kohtla-Järvel treenerina ja tuli siis uuesti ülikooli, et õppida arstiks.

Siitpeale paelus teda eriti biokeemia, mis koos taimede hea tundmisega (mida õpetas vanaema) pani aluse taimravi asjatundjaks kujunemisele.

Külalisele esitati väga palju konkreetseid küsimusi.

VALTER LENK TÄHISTAS 80. JUUBELIT

Daimar Lell

17. novembril tähistati spordimuuseumis teeneka spordipedagoogi, ajaloolase ning -organisaatori Valter Lengi 80. juubelit.

Pidulikule austamisüritusele olid saabunud kultuuriministeeriumi, haridusministeeriumi, Eesti Olümpiakomitee, Tartu Ülikooli, Eesti Akadeemilise Spordiliidu jt organisatsioonide esindajad, samuti külalised Soomest ning Leedust, hulgaliselt sõpru, õpilasi ja ka õpetajaid.

Peokõnes tänas juubilar kohaletulnuid ning tegi teatavaks, et on algatanud Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures Valter Lengi allfondi loomise. Valter Lengi fondist hakatakse tulevikus toetama Eesti üliõpilasspordi ajaloo uurijaid. **Kõik toetused fondi on teretulnud ning neid saab teha ülekandega Eesti Rahvuskultuuri Fondi arveldusarvele 221001101347 märkides juurde, et see on annetus Valter Lengi fondi.** Annetuste osas võib aga alati ühendust võtta ka Valter Lengi endaga.

Valter Lenk on sporditööd teinud kaugelt üle poole sajandi. Aastatel 1953–1959 töötas ta Eesti NSV Spordikomitees, 1961. aastast üle 30-ne aasta Tartu Ülikoolis vanemõpetaja, dotsendi, sportmängude kateedri ning spordikeskuse juhatajana, ta on tegutsenud ka spordiajakirjanikuna. Aastatel 1960–1961 oli Valter Lenk korvpalliföderatsiooni presiidiumi aseesimees, 1963–1965 vāravalliföderatsiooni esimees, 1965-90 TRÜ Spordiklubi aseesimees ja esimees. Lenk on Eesti Spordiajaloo Seltsi asutajaid (1989, olnud ka selle esimees), Eesti Akadeemilise Spordiliidu asutajaid (olnud ka selle aseesimees ning tegevjuht), SELL-i (Soomes, Eesti, Läti, Leedu) üliõpilasmängude taaskäivitaja jmt suurte spordiürituste eestvedaja. Tema sulest on ilmunud ligi 3000 artiklit, hulgaliselt trükiseid (sh “Üliõpilassport Eestis. Kujunemise lugu”, 1998), ta on pidanud arvukalt ettekandeid ning koostanud näitusi. Paljud Valter Lengi uurimustööd on käsikirjadena hoiul Eesti Spordimuuseumis, teiste seas ka seni viimane, 2009. aastal valminud ülimahukas “Käsipallilugu”.

*Spordikaaslane Keila päevil
Hillar Palamets (vasakul) pidas
juubilari auks süttitava kõne*

Valter Lengi tööd on tunnustatud mitmete autasudega, 1999. aastal pälvis ta riikliku spordipreemia, 2001. aastast on ta Eesti Spordiajaloo Seltsi ja 2004. aastast Eesti Akadeemilise Spordiliidu auliige.

Valter Lengi juubeliks valmis spordimuuseumis tähtpäevalise enda tõhusal kaasabil ka teemakohane näitus, mis võtab kokku tehtu ning aitab avada spordihingelise tegutseja erinevaid tahke. Näitus on kõigile huvilistele spordimuuseumi keldrigaleriis avatud veel kuni 24. jaanuarini.

Vaateid Valter Lengi juubelinäitusele spordimuuseumi keldrigaleriis

TALLINNA OSAKOND ANDIS ARU

Viive Reesar

19. novembri õhtupoolikul kogunes Kalevi sportlasklubisse Tallinna osakonna aruande-valimiskoosolekule 31 seltsi liiget, et teha kokkuvõtte kahe aasta jooksul tehtust ja valida osakonnale uus juhatus.

Väga põhjaliku aruande (vt lk 14-18) esitas osakonna esimees Rein Järva, kes tunnustas tublimate seltsikaaslaste Juhan Maidlo, Erlend Teemägi, Hans Torimi, Uno Aava, Aarand Roosi, Jaan Ahi, Valeri Maksimovi, Märt Ibruse, Ants Prometi jt tegevust. Peab aga mainima, et Rein Järva jäi enese suhtes tagasihoidlikuks, tegelikult on aga juhtinud osakonda kindlakäeliselt ja väga pühendunult. Seltsikaaslaste tänu ja tunnustus talle!

Osakonna rahalisest seisust andis teada Viive Reesar.

Uno Aava avaldas arvamust, et osakond on oma tegevusega hästi hakkama saanud ja tegi ettepaneku jätkata juhatusel endises koosseisus: **esimees Rein Järva, aseesimees Juhan Maidlo, liikmed Erlend Teemägi, Valdur Tamming, Valeri Maksimov, Viive Reesar**. Nimetatud koosseisuga nõustused kõik seltsikaaslased.

Spordi- ja spordiajaloo teemalised mõttevahetused jätkusid kohvilauas.

ESAS TALLINNA OSAKONNA ARUANNE

Rein Järva

Rein Järva

Eluslooduse ringkäik toimib igas koosluses, nii ka möödunud kaheaastasel perioodil meie seltsis. Kindla peale sündis Eestimaal möödunud aja jooksul mõni pisipõnn, kes aastakümnete pärast saab sinasõbraks spordiga või veelgi parem, hakkab tegelema Eesti spordiajaloo küsimustega. Aga meie pidime oma seast igavikuteele saatma viis head seltsikaaslast: Juhan Mandre, Mati Mark, Henn Saarmann, Vladimir Žulin ja Otto Lahi. Kõik nad olid ääretult palju Eesti spordi hüvanguks andnud mehed. Mälestus nendest ei kustu.

2007. aasta 22. novembril siinsamas saalis usaldati ESAS-i Tallinna osakonna juhatamine kuueliikmelisele juhatusele aruandjaga eesotsas

Lühidalt juhatuse liikmete iseloomustamiseks. Viive Reesar on väga kohusetundlik ja punktuaalne sekretär-laekahoidja, kellel asjaajamine ja dokumentatsioon piinlikult korras. Ka on tänu temale õdusamaks muutunud meie seltsiõhtud siin saalis maitsva kohvi ja koogikeste-küpsistega. Juhan Maidlo ja Erlend Teemägi on Eesti spordiajaloolise mälu tõelised varalaekad, omas väärikas vanuses mõlemad uskumatult töökad ja mõtteerksad mehed, kellele võib alati ja igas asjas loota. Valeri Maksimov tõi juhatusse uue liikmena värskemaide mõtteid ja tuuli, oli samuti kohusetruu, lisaks tegeles suure uurimistööga, mis päädis „Võrkpalli lugemik. Eesti võrkpall 1919 – 2008“ väljaandmisega. Valdur Tamming oli omas seniorivanuses samuti aktiivne, tundis pidevalt muret spordiajakirjanduse pehmelt öeldes allakäigu pärast ja võttis pidevalt neil teemadel sõna. Veelkord – juhatuse liikmete kohta ainult parimad iseloomustused. Juhatas käis täies koosseisus kahe aasta jooksul koos – tõsi mitte väga sageli – ehk kokku neljal korral, kuid seda tihedam oli omavaheline suhtlus kitsamas ringis.

Nüüd teistest liikmetest. 2007. aasta novembris oli meil osakonna nimekirjas 59 liiget, praeguseks ajaks loendame 57 liiget. Seega meie kaotused

on olnud mõnevõrra suuremad kui uute liikmete juurdetulek. Eks probleem on endine. On rida kaalukaid spordialasid, kus meil ei ole ajaloo huvilisi uurijaid. Huviliste leidmine neil spordialadel ja meiega liitumine jääb endiselt ülesandena püsti. Möödunud perioodil liitusid meiega Einart Alus, Heino Jeret, Vivian Mitt ja Margus Sööt.

Uurimistegevusest ja trükiste väljaandmisest. Möödunud kahe aasta jooksul oli taas mitmeid kordaminekuid. 2008. aasta jaanuaris sai kaante vahele „Eesti Spordi Aastaraamat 1950–1955” ehk teine osa planeeritud aastaist 1940–1955. Teatmeteose autoriteks kõik meie seltsi liikmed (ühe erandiga: Jüri Talu), lõviosas Tallinna osakonnast. Nimetagem siinkohal veelkord kõiki autoreid: Gustav Kiristaja, Arvi Matvei, Lembit Koik, Jaan Ahi, Villem Lüüs, Heino Mahlapuu (veel postuumseltki), Ants Kala, Merike Rõtova, Aare Arula, Rein Pajur, Ants Männiste (samuti postuumselt), Aime Tobi, Henn Saarmann, Toivo Viilep, Helga Kala, Aarand Roos, Enn Mainla. Teose kokkupanijaks ja ühtlasi autoriteks on Juhan Maidlo, Erlend Teemägi ja Rein Järva. Nüüd on meil siis Eesti sporditulemused aastail 1940–1955 kompaktselt kättesaadavad. Järge ootab veelgi suurem väljakutse – kokku panna sporditulemused aastaist 1918–1939 ehk esimesest iseseisvusajast. Käsikirja koostamine praegu juba käib.

Eriliselt peab ära märkima nelja seltsiliiget-uurijat, kelle töö on väga tulemuslik olnud.

Esiteks Erlend Teemägi poolt kirjutatud-koostatud ja augustis ilmunud juubeliraamat “Eesti kergejõustik 100” on tõeliselt hiiglaslik ja õnnestunud töö väga väärikas eas vanameistrilt. Ilmselt ainult Teemägi ise ja suur Jumal taevast teavad, kui palju tööd ja vaeva selle raamatuga oli. Aga nüüd ilustab ta meie raamaturiiki ja on ehk kergejõustiku juubeliaasta kõige magusam rosin. Lisaks sellele oli Teemägi põhiautoriks Eesti Spordimuuseumi poolt välja antud kahel pehme kaanelisel raamatukesel – üks käimisest ja teine teatejooksudest, mis lõpetasid seitsmeosalise sarja eri kergejõustikualade blokkidest.

Valeri Maksimovi (*pildil*) pingutused kandsid vilja “Võrkpalli lugemiku” väljaandmise näol. Tegemist on Eestis esmakordse võrkpalli ajaloo raamatuga. Mitte ainult raamatu kirjutamine, vaid ka selle väljaandmine oli Maksimovi korraldada. Ja ta tuli sellega suurepäraselt toime.

Juhan Maidlo pani kokku Kalevi ajalooramatute sarjast viienda köite alapealkirjaga “Liidrid” käsikirja ehk siis portreeramatute kalevlaste nimekamatest sporditegelastest läbi aegade. Ühtlasi oli ta ise ka üks autoritest.

Vaid tekkinud segadused ja ajutine peataolek Kalevis ei ole lubanud käsikirja senini trükkida anda. Tean, et Maidlo sai selle raamatu käsikirjaga kurja vaeva näha, kuid nüüd on see trükivalmis ja ootab paremaid aegu Kalevis. Lisaks sellele

Juhan Maidlo poolt tavapäraselt koostatud iga-aastased Eesti spordi aastaraamatud ehk siis täpsemalt aastaist 2007 ja 2008. Viimase raamatuga pani Maidlo kahjuks punkti juba aastakümneid kestnud aastaraamatute koostamisele. Üks elutöö sai tehtud. Nüüd läks koostamine üle teise pädevusse, kuid siinkõneleja ei ole üldse veendunud, kas hea tava jätkub rütmipäraselt, sest teist nii kohusetundlikku ja operatiivset koostajat on raske leida. Aga hea oleks, kui ma eksin.

Ning veel üks mees meie uurijate raudvarast, kellest peab rääkima. Aarand Roos on pidevalt tegelenud uurimistööga ja ka temalt tuli välja raamat – “Staadionilt statistikasse”. Ta leidis ise ka vahendid väljaandmiseks. Nii said kokkuvõtvalt trükisõnas avaldatud tema uurimistööd paljudest aastatest. Haarav lugemisvara iga spordiajalosõbra raamaturiilil. Aarand Roos on mees, kes vaikselt uurib midagi, paneb kirja ja siis oskab üllatada järjekordse huvitava raamatuga.

Uurimistööga on tegelenud veel teisedki meie liikmed. Uno Aava (*pildil*), meie lugupeetud veteran, tuli eelmisel aastal välja väikese brošüüri oma varalahkunud noorpõlvesõbrast Ants Seilerist. Koos Ants Prometiga valmistasid just nemad ette Kalevi ajalooajaloo teemal “Auto-mootorisportist Kalevis”. Ka kolmaski meie n.ö. auto-moto liige, Juhan Sein, tegi ettekande Estonia võidusõiduautodest.

Mahuka uurimuse Eesti jäähokist aastail 1934–1984 tegi Jaan Ahi ja sai selle töö eest spordimuuseumi teatmematerjali kogumise võistlusel 2009. aastal I koha ja see oli ühtlasi ka ühe spordiala parim ajalugu. Tean, et mitmedki osakonna liikmed on uurimistöödega haaratud, kuid tänaseks ei ole nende tööd veel ilmavalgust näinud. Nimetan siinkohal Toivo Viilepit, Rein Pajurit, Igor Saveljevit, Hans Torimit, Heldur Tuulemäed ja ehk mõnda teistki. Mis seal salata – tegelikult sooviksin osakonna esimehena, et teisedki meie inimesed oleksid rohkem ettevõtlikud ja võtaksid kasvõi midagi uurida ja siis kirja panna näiteks spordimuuseumi võistlustööna, mis jääks muuseumi arhiiviriilile. Iga väiksema töö rikastaks meie spordiajaloo varasalve. Ilma kahtluseta, meie inimestel potentsiaali ehk võimekust oleks küll.

Seltsitegevusest. Tallinna osakond on kahe hooaja jooksul, septembrist kuni maini, tavapäraselt kord kuus kohtunud üldjuhul Kalevi sportlasklubis. Hea sõnaga peab siinkohal mainima Kalevi endist peasekretäri Reio Ojaveret, kes lahkelt meile klubiruumi soodsamalt välja üüris ja kes 2007. aastal ka ise meie liikmeskonda astus.

Teeksingi väikese tagasipõike nendele seltsipäevadele. Oleme kohtunud endiste nimekate sportlastega nagu Kaupo Metsur, Helvi Erikson, Toomas Leius,

Ants Väravas, Viljar Loor. Ühelt poolt on need kohtumised sisustanud meie seltsiõhtuid, kuid teisalt ka vanad tegijad tunnetavad, et neid ei ole ära unustatud. Koolituse sarjast võib märkida muljeterohkeks kujunenud käiku Eesti Sõjamuuseumisse ehk Johan Laidoneri muuseumisse, aga siia ritta mahuvad ka käigud Eesti Filmiarhiivi, kus vaatasime ühel korral ringvaadetest sporditeemalisi lõikusid ja teisel korral filmijuppe Eesti teatri suurkujudest. On olnud ka temaatilisi seltsiõhtuid. Ühe päeva pühendasime Spordilehe esmailmumise 50-ndale aastapäevale, teisel korral meenutasime 60 aastat tagasi, 1948. aastal aset leidnud Eesti noorkegejõustiklaste üledukat esinemist NSV Liidu noorte meistrivõistlustel ning kolmandal korral valmistas meile temaatilise õhtu ette väsimatu Uno Aava kahel teemal: “50 aastat esimese Estonia võidusõiduauto valmistamisest Eestis” ja “40 aasta möödumisest Eesti omaaegse parima autosportlase Ants Seileri hukkumisest“. Neljandal juhul meenutasime EOK taastamist, millest möödus jaanuaris 20 aastat, viiendal korral käsitlesime 100 aasta möödumist Eesti jalgpalli sünnist, mis aga mõnevõrra ebaõnnestus, kuna planeeritud põhiettekanne jäi ära. Meie üks viljakamaid uurijaid Aarand Roos sisustas meie õhtuid kahel korral. Esiteks tegi ülevaate meie oma Jesse Owens ehk Ruudi Toomsalu Ameerika aastaist, niipalju kui materjale temale kättesaadavaks sai ja teisel korral tutvustas oma uurimuste kogumikku “Staadionilt statistikasse”.

Kitsamas ringis juhatuse liikmed Tallinnast ja keskjuhatusest käisid kahel aastal järjest hinge sisse puhumas hiidlaste huvile spordiajaloo vastu.

Möödunud perioodil oli mängulistest spordialadest ehk enim pildil võrkpall. Tervelt kolmel korral oli Kalevis põhjust võrkpalliteemal kokku tulla. Esiteks, eelmisel sügisel ajalookonverents, mis oli pühendatud 40 aasta möödumisele Tallinna Kalevi suurvõidust NSV Liidu meistrivõistlustel 1968. aastal ja tänavu kahel korral: Valeri Maksimovi poolt kirjutatud võrkpallilugemiku esitlusel ja teise võrkpalliraamatu “Esimene üles” (autor Kulle Raig) ilmumise puhul. Kõik need üritused kandsid ka Eesti võrkpalli 90. juubeliaasta pitserit. Ühe meeldejääva seltsiõhtuna meenub see kord, kui üks lugupeetud olümpiavõitja ei jõudnud külalisena kohale ja selle asemel korraldasime nõ vaba mikrofoni laadse õhtu, kus eranditult kõik kohalolijad said omale sõnajärje. Tore oli teada saada, et mitmedki inimesed ikkagi rohkem või vähem tegelevad spordiajaloo uurimisega või vähemalt peavad plaani midagi uurida ja kirja panna. Tuntakse muret mitmegi probleemi üle Eesti spordis.

Ei saa siin aruandes üle ega ümber ka möödunud perioodi, minu hinnangu järgi, kõige nukramast sündmusest Eesti spordi vahendamises. Vahemärkusena – eks oleme meiega vahendajad – möödunud aegade Eesti spordi vahendajad. Nimelt läks hingusele ka viimane spetsiaalne perioodiline spordiväljaanne Sporditäht. Eesti Spordilehte teatavasti ei ole meil juba neli aastat. Niisiis esmakordselt 90 aasta sees, 1920–2010, ei ole Eestis spetsiaalset perioodilist spordiväljaannet. Nii ongi spordiajakirjandus kirjasõnas taandunud igapäevase ajalehe kahe või kolme külje peale. Neid külgi täidavad eranditult palgalised

ajakirjanikud, kõrvalt kirjutajaid jutule ei võeta. Mida ei ole, seda ei ole – nimelt Eesti spordi häälekandjat, kus saaksid sõna spordijuhid, -spetsialistid, treenerid, -ajaloolased, ka spordihuvilised ja sportlased ise. Kusagilt ei leia sisulist, analüüsivat spordiajakirjandust, on vaid päevakajaline sport ja sedagi vaid nende lugudega, millega püütakse suuremaid müügiarvusi. On ütlematagi selge, et tõsine spordiajakirjandus on kultuuri ühe tahu – kehakultuuri ja spordi – vahendamine ja selle peaks kinni maksma maksumaksja, nii nagu ta maksab kinni näiteks kultuurilehte Sirp, mis vahendab vaimukultuuri. Jääb vaid loota, et see ükskord teadvustub ka maksumaksja raha suunajaile Eesti Vabariigis. Jutt ei ole ju mitte väga suurtest vahenditest. Seniks aga peame meie, spordiajaloolased, kes me oskame sporti ja selle vahendamist hinnata ajaloolises plaanis, olema pidevalt taganttorkija rollis. Aga suur oht on küll, et näiteks 2059. aastal meie järeltulijad ei saa kusagilt teada Eesti spordis 2009. aastal sisuliselt toimunud.

Eesti sport ja tema ajalugu on meie inimeste ühine armastus. Selle uurimise nimel ei ole kahju arhiivis või raamatukogus veedetud ajast või hilistest tundidest koduse kirjutuslaua taga. Rõõm on aga igast kõvemate või pehmemate kaante vahele saanud uurimusest. Olgu Teil kõigil head pealehakkamist ja palju tervist oma lemmiktegevusega jätkamisel ka järgneval perioodil.

ESAS AASTAKOOSOLEK JA ETTEKANDEPÄEV

Ille Palm

Kohal oli koos volitustega 53 hääleõiguslikku seltsi liiget, mis võimaldas teisel katsel koosoleku läbi viia. Juubelikoosoleku, mis oli ühtlasi seltsi aruandevalimiskoosolekuks, avas Enn Mainla, kes õnnitles kõiki seltsi 20. aastapäeva puhul. Koosoleku juhatajaks valiti Daimar Lell, protokollijaks Ille Palm.

Vaade koosolekusaali

Seejärel esitas Enn Mainla ülevaate seltsi kahekümneaastasest ajaloost keskendudes konkreetsemalt viimastele aastatele. Toome selle allpool ära väikeste kärbetega:

Eesti Spordiajaloo Selts saab täna tõesti juba 20 aastat vanaks. Või peaks ütlema – alles 20. Nii et on seda siis palju või vähe ühe seltsi jaoks. Seltsi jaoks vast tõesti mitte palju, kuid seltskonna jaoks, kes seltsi koondunud, on see aeg juba päris tuntavalt pikk. Seda enam nende jaoks, kes spordiajaloo käekäigu eest juba varemgi koos spordimuuseumiga südant valutasi ja saavad nüüd vaadata tagasi rohkem kui 35-aastasele sellealasele koostööle.

Nimelt juba 1970. aastate esimesel poolel sai aluse spordiajaloo huviliste organiseeritud tegevus muuseumi tiiva all, abistamaks muuseumi tema tegevuses. Kindlama vormi sai see töö ellu kutsutud vabaiühendusega SÜKUR, mis lahtiseletatult tähendab – Spordimuuseumi Ühiskondlik Kehakultuuriajaloo Uurijate Ring. Selle eesotsas tegi palju ära, eriti tegevuse meetodilisel suunamisel, tookordne TRÜ KKT spordiajaloo õppejõud Valter Lenk.

Ringile oli kõrgkoolide õppejõudude ja spordiajakirjanike kõrval kõige parem kasvupinnas Eesti Spordiveteranide Koondise näol, kus paljude piirkondlike klubide juures tegutsevate ajalookomisjonidega peeti pidevat sidet. Kord-paar aastas kutsuti komisjoni liikmed spordimuuseumi, et arutada koostööd, pakuti meetodilist abi. Spordimuuseumi jaoks oli tulemuseks muuseumi olemasolu teadvustamine laiemas spordiveteranide ringkonnas ja paljude huvitavate eksponaatide jõudmine kogudesse.

SÜKURi tegevus mõnevõrra soikus, kui Riia tänaval Pauluse kiriku tiibhoones asunud spordimuuseum kolis kapitaalremondi ajaks 1978. aastal kastidesse pakitult Võru tänava kitsale pinnale, kus polnud võimalust üritusi korraldada. Ligi 10-aastane virelemine lõppes 1987. aastal rekonstrueeritud muuseumihoones ekspositsiooni avamisega, mis tõstis tunduvalt avalikkuse huvi muuseumi vastu. Ka spordiajaloo huviliste ring koondus jälle tihedamalt muuseumi ümber.

Esimesed vabamad poliitilised tuulteilid tõid mõtte asutada juriidiliselt iseseisev spordiajaloolaste ühendus, mis sai nimeks Eesti Spordiajaloo Selts. 1989. aasta sügiseks oli põhikiri välja töötatud ja 28. novembriks kutsuti kokku SÜKURi viimane ehk siis Eesti Spordiajaloo Seltsi asutav koosolek. Osavõtjate üksmeelsel otsusel loeti SÜKURi tegevus lõppenuks ja ESAS asutatuks, täna siis täpselt 20 aastat tagasi!

Siiski ei loetud Eesti Spordiajaloo Seltsi SÜKURi õigusjärglaseks, sest tegemist oli erinevatel alustel tegutsevate organisatsioonidega, kuigi tõsi, põhilised eesmärgid olid üsna sarnased – Eesti spordiajalugu puudutavad. Põhikirja järgi peeti vajalikuks edendada spordiajalooliste materjalide ja mälestuste kogumist, säilitamist ning uurimist, propageerida rahva sporditraditsioonide jätkamist, hoolitseda suhete loomise eest Eesti spordiajaloo uurimist toetavate isikute ja organisatsioonidega nii kodu- kui välismaal, tõsta

spordiajalooga tegelejate professionaalset taset, koostada mitmesuguseid ajaloolisi uurimusi ja hoolitseda nende avaldamise eest, kaitsta oma liikmete huve spordiajaloosalases tegevuses. Põhikiri kinnitas, et ESAS tegutseb tihedas koostöös spordiorganisatsioonide ja eelkõige Eesti Spordimuuseumiga, kelle vahendusel säilitab ka oma tegevuse tulemusi. Nii see on tõesti ka süündinud.

Lisaks seltsi 37 asutajaliikmele hakkas kohe seltsi astuma ka uusi spordiajaloost huvitatud inimesi kogu vabariigist ja ka mõned väliseestlased. Käesoleval hetkel koondab Selts 151 liiget, kellest ligi pooled elavad Tallinnas. Siit tulenes ka põhjus, miks oli 1993. aastal vajalik ellu kutsuda ESAS Tallinna osakond.

Liikmeskonnast valdava osa moodustavad spordiseeniorid, kellel on sügavam huvi ajaloo vastu. Rohkesti on kõrgkoolide õppejõude (hetkel 21), enamus küll juba pensionieas. Üsna märgatav on huvi seltsi tegevuse vastu spordiajakirjanike (neid on 22) hulgas, sest nii mõnelegi liikmele on andnud või annab see töö leiba. Eelnimetatute huvi on ka mõistetav, sest töö ise ju sunnib ajaloo probleemidega kokku puutuma. On ka terve rida endisi spordijuhte ja saame rahuldusega märkida, et seltsi liikmete hulgas on olnud korraga tervelt neli Eesti spordi tippjuhti. Ja loomulikult on kõik liikmed suuremal või vähemal määral, kas siis tipp- või rahvaspordi tasemel ise sportinud – minevikuvormi kasutamine vahest polegi õige. See on hea märk sellest, et kes spordile sõrme andnud, sel on ka hing spordi juurde jäänud – meeldib mõtiskleda spordi üle ka täna ja meenutada, kuidas oli eile.

Siiski torkab silma, et ajalooküsimused hakkavad spordisõpra tavaliselt alles pensioniea lähenedes sedavõrd huvitama, et ta on leidnud tee spordiajaloo seltsi. Seltsi kõige auväärsemas eas liige on üheksa välisliikme hulgast – Rootsis elav Jaan Sepp on ainukene meie üle üheksakümne seltsikaaslane, paari kuu pärast koguni juba 93. Järgmisesse kümnendisse, 80st–89ni mahub seltsi 151 liikmest juba 37, kõige arvukam on seltskond 70–79, koguni 57 liiget. Siis edasi langevas suunas: 60ndates – 22, 50ndates – 16, 40ndates – 8 ja 30ndates 4 liiget. Pisut optimismi lisab ülespoole keerav sabaots – alla 30-aastaseid liikmeid on 6. Sama tendents on ka 32 naisliikme hulgas, kuid selle vahega, et alla 40-aastaste naiste hulgas pole ajaloo huvilisi hetkel leidunud.

Seega meie seltsi liikmete keskmine vanus ulatub tublisti üle 70, kuid asja tuleb vaadata ka helgemast küljest – just elukogemus ja kogutud teadmised on abiks spordiajalooga tegelemisel. Meie hulgas on hetkel üks akadeemik, kaks emeriitprofessorit ja kümme teaduskraadiga liiget. Saame olla uhked, et jätkuvalt on reipalt meiega spordimuuseumi asutaja Aksel Tiik, kes juba 1959. aastal esimesena kaitses spordiajaloo kandidaadikraadi. Seega 50 aastat tagasi, mis annab põhjuse selle topeltjuubeli puhul meie topeltõnnitlusteks Akslile.

Kui arutleda selliselt, et kui kahekümne aasta jooksul oleks meie read saanud kaotusteta kasvada, oleks meid seltsis juba 218 ja teaduspotsiaalgi tunduvalt toekam. Kuid paraku aeg-ajalt oleme vikatimehele meelde tulnud ja viimastena viis ta kaasa kaks meie kõige eakamate hulgast – Roman Karu ja Otto

Lahi. Mõelgem siinkohal tänutundes kõigile neile seltsikaaslastele, kes tänasel juubelipäeval on meie keskel ainult mälestustes.

Jah, aga vaatamata nendele kurbadele hetkedele, kaalub seltsi elus siiski positiivne pool üles, kui kokku lugeda, mida need inimesed koos meie kõigiga spordiajaloo põllu harimisel korda on saatnud. Ei suudaks täpselt kokku lugedagi, mitu raamatut seltsi liikmete kaasabil spordisõbra raamaturiiulisse lisandunud on, kuid usun, et ei eksi – vähemalt paar meetrit riulipinda peaks küll varuks olema nende paigutamiseks. Ainuüksi Tiit Lääne toodang kaalub riulilaua kaardu, kui veel lisada meie teiste produktiivsemate kirjameeste Erlend Teemäe, Juhan Maidlo, Eugen Piisangu, Vello Lääne nime kandvad väljaanded, siis esimene riulimeeter ongi otsas ja küllap järgmise meetriga kõik teised ikka hakkama on saanud. Sentimeetreid lisavad ka 1993. aastast ilmuva ESAS Teataja 51 vihku ning ESM ja ESAS Toimetiste 1996. aastast senini ilmunud 8 väljaannet.

Spordiajaloolaste ja Eesti Spordimuuseumi koostöö üheks traditsiooniliseks vormiks on olnud spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistlused, mis said alguse juba SÜKURi aegadel ja nüüd on 33. kord algamas. Sellel teel muuseumi talletatud tuhandetest lehekülgedest käsikirjalisest materjalist on üsnagi arvestatav osa ESAS liikmete poolt täis kirjutatud ja pea alati auhinnakohtigi võidetud vägagi sisukate uurimustega.

Seltsi uurimistöö avalikkuse ette toomisel on abiks olnud 1996. aastast üle aasta korraldatavad ESAS teaduskonverentsid, mis eelmisel aastal VII numbri all oli olümpiateemaline. Konverentside läbiviimispaigad on Tartu kõrval olnud ka Tallinn, Põltsamaa, Viljandi. Samuti on mitmes piirkonnas korraldatud spordiajaloo päevad elavdanud kohapeal huvi spordiajaloo vastu. Rapla oli omal ajal Tallinna kõrval aktiivne keskus, viimastel aegadel on kõige agaramad olnud pärnakad, kes pole 14 aasta jooksul ajaloopäevade järjepidevusse lüki lubanud. Esiletõstmist väärib ka Viljandi ja Ida-Virumaa. Viimased neli aastat on Tiit Lääne ettevõttel toimunud Paduvere talumuuseumi õuel huvitavad vabaõhukonverentsid, kust pole kunagi puudunud ka spordisisu. Seltsi Tallinna osakond on oma panuse andnud kahe tõsisema konverentsi ja iga-aastaste ettekandepäevadega, samuti abiga Kalevi ajaloopäevade sisu eest hoolitsemisel.

Selts on enesest mõista kõige sagedamini üritusi korraldanud spordimuuseumi seinte vahel, kus üheks ühistegevuse vormiks said 1994. aastast regulaarseteks muutunud seltsipäevad, sisuks tavaliselt kohtumised nimekate eri põlvkondade spordiinimestega. Nii on selle 15 aasta jooksul kuulajate ette jõudnud olümpiavõitjaid, spordijuhte, spordipedagooge, spordiajakirjanikke jne., kokku kaugelt üle saja huvitava persooni.

Seltsi juhatused on juba alguskümnendil Arnold Vaiksaare juhtimisel, siis Valter Lengi suunamisel ja jätkuvalt ka viimastel aastatel püüdnud pakkuda seltsi liikmetele koolitusvõimalusi. Nii ongi välja kujunenud kevadised koolitusüritused Tartus ja sügisesed Tallinnas asuvate arhiivide, raamatukogude ja muuseumide baasil. Tallinna osakond on viimastel aastatel leidnud hea kontakti filmiarhiiviga, mis on ka nägemismeele abil mineviku spordisündmustest teadmisi lisanud.

2002. aastast igal augusti alguse nädalavahetusel toimunud ESAS suvekoolid on võimaldanud käsitleda sügavamalt juba kaheksat teemat (seitse korda Lagedil Peipsi ääres ja kord Vaiblas Võrtsjärve kaldal).

Eesti Spordiajaloo Seltsile on rahvusvahelist mõõdet lisanud kuulumine 1991. aastast ülemaailmse spordiajaloolaste organisatsiooni ISHPES liikmeskonda. Euroopas toimunud ISHPES konverentsidele-seminaridele on enamasti õnnestunud ka eestlastel oma ettekannetega jõuda, viimati selle aasta juulis Šotimaal Stirlingis kõlas neid kolm. Aga kahtlemata suurimaks tunnustuseks nii seltsile kui meie spordiajaloolastele oli ISHPES IX seminar korraldamisõiguse saamine, mis sai eelmise aasta juulis Tartus teoks tänu Eesti Spordimuuseumi ja Tartu Ülikooli partnerlusele.

Kuigi tegu on juubeliettekandega, ei saa mööda minna ka nii proosalisest asjast kui raha, ilma selleta poleks võimalik tegevust arendada. Siinkohal tuleb tänusõnad saata eelkõige Eesti Kultuurkapitali aadressil, kust on tulnud nendel aastatel peamine tugi, kuid vahel on ka Eesti Olümpiakomitee ja kultuuriministerium leidnud pisut vahendeid seltsitegevuse abistamiseks.

Lõpetuseks tänan kõiki juhatuse liikmeid väga meeldiva ja kosutava koostöö eest seltsi asjade ajamisel. Kiitus ka kõigile agaratele seltsiliikmetele, kes on näidanud oma huvi üles üritustest osavõtuga ja ilmutanud initsiatiivi spordiajaloo edendamisel.

Ettekannet lõpetades tegi Enn Mainla juhatuse nimel ettepaneku valida uuteks ESAS auliikmeteks UNO AAVA ja PAUL KULDKEPP, põhjendades seda nii: „Mõlemad auliikme kandidaadid on aastaid aktiivselt seltsi elus kaasa löönud. Uno Aava on andnud oma kõige tõsisema panuse mootorispori ajalukku, nii tegijana kui talletajana. Ta on alati leidnud aega seltsi murede lahendamiseks, viimane hea näide sellest tänane tallinlaste soodussõidu korraldamine. Paul Kuldkepp on oma sügava jälje jätnud spordilukku nii maadlusmatil kui ka sellel toimunu talletajana. Ta on, vaatamata emeriitprofessorina pingelisele põlluteadusega tegelemisele, leidnud ikka aega seltsi juhatuses juba mitu koosseisu nõu ja jõuga abiks olla.“ Ettepanek sai koosoleku üksmeelse toetuse.

Nagu on saanud aastakoosolekute puhul tavaks ja juubelite korral eriti, jagas seltsi esimees ka seekord juhatuse otsusel spordiajalooalaselt silma paistnud seltsikaaslastele tunnustuspabereid. Seltsi kiidutunnistusega tunnustati järgmisi seltsikaaslasi: AKSEL TIIK, ARNOLD VAIKSAAR, NORA KUTTI, LINDA MARTIS, VAMBOLA REMMEL ja REIN JÄRVA. Tänukirja said seekord aktiivsetest seltsiliikmetest: JAAN AHI, ANTS KALA, DAIMAR LELL, VALTER LENK, MAI LUIK, TIIT LÄÄNE, JUHAN MAIDLO, ILLE PALM, VALDUR TAMMING ja ERLEND TEEMÄGI.

Õnnitlustega autasustatutele ja tänusõnadega ka kõigi teiste aktiivsete seltsiliikmete aadressil lõpetas Enn Mainla oma etteaste sooviga: „Ärgem siis unustagem, et ajalugu, ka spordiajalugu koosneb hetkedest, killukestest, mis kokkukogutuna moodustavadki selle mineviku tervikpildi. Hoolitsegem siis

ühiselt, et ükski selle mosaiigi kivikene puudu ei jääks, et lõpuks saaks teoks ka meie seltsi üks suurimaid unistusi – põhjalikel teadusuuringutel rajanev Eesti spordi ajalugu! Tervist ja jõudu teile teie tänuväärses töös!“

Seejärel tegi ESAS Tallinna osakonna esimees Rein Järva kokkuvõtte osakonna tegevusest (vt aruannet lk 14–18) ja seltsi finantsseisu analüüsis revisjonikomisjoni nimel Mai Luik.

Arutelu käigus leiti, et senine juhatus on oma tööga kenasti hakkama saanud ja koosolek hindas seltsi tegevuse heaks.

Seejärel asuti valimiste juurde. Valeri Maksimov tegi ettepaneku valida **Enn Mainla** uuesti seltsi esimeheks, mis ka ühehäälselt vastu võeti. Esimees Mainla rõhutas head koostööd senise juhatusega tegi ettepaneku valida tagasi ka juhatus (**Juhan Maidlo, Rein Järva, Valeri Maksimov, Paul Kuldkepp, Rait Männik ja Ille Palm**) järgmiseks kaheks aastaks, mis samuti leidis üksmeelset aktsepteerimist. Revisjonikomisjoni kolmest senisest liikmest kinnitati jätkama **Mai Luik** ja **Endla Peets**, kuna kolmandaks liikmeks valiti **Aime Tobi**.

Järgnesid sõnavõttud. Erik Lillo arvas, et ESAS kui suurte kogemustega kooslus võiks rohkem oma seisukohti välja öelda, praegu näiteks Kalevi olukorra ja sissetoodavate sportlaste kodakondsuse kohta. Rein Järva rääkis veelkord Eesti spordi üldajaloo koostamise vajadusest, mis peaks olema kultuuriministeeriumi ülesanne (vt lk 27–29). ESASi juhatust volitati olema selles küsimuses survegrupp. Tiit Lääne tõi esile, et sport on ainus valdkond, millele väljaannete jaoks kultuuriministeeriumilt raha ei saa. Aigar Salistet hämmastas, et spordistatistika (tulemused) pole ajakirjanduse vahendusel operatiivselt kättesaadavad ja puuduvad analüüsivad artiklid. Samuti tehakse palju mõttetuid intervjuusid. Ka tema avaldas lootust, et seltsipoolne tähelepanujuhtimine mõjuks olukorda parandavalt. Vello Lään konstateeris, et sport on praegu kommertsnähtus ja meedia on orienteeritud sellele, mis müüb. Nii polegi kohta, kus kirjutasi avaldada. Heldor Käärats oli mures, et meil ei ilmu enam Spordileht ja et spordiraamatutes on liiga palju faktivigu.

Kohvipausi ajal tehti ühispilt, mille soovijad ka koosoleku lõpul kätte said.

Tallinna osakonna tööst räägib Rein Järva, laua taga koosoleku juhataja Daimar Lell

X rida (ülalt vasakult): Johannes Miller, Tiit Lääne, Daimar Lell ja Aare Oja.
IX: Helle Artel, Erik Lillo, Ilmar Volti ja Priit Neeme;
VIII: Evald Mäepalu, Peeter Kaseoja, Heldor Käärats, Lembit Pettai ja Tõnu Sõlg
VII: Osvald Mõttus, Rein Järva, Vello Lään, Uno Aava ja Juhan Maidlo;
VI: Gustav Kiristaja, Ago Kallandi, Eduard Virkus ja Olaf Langsepp;
V: Erlend Teemägi, Merike Rõtova, Evi Krass ja Eerik Müts;
IV: Aime Tobi, Enn Mainla, Agnes Sirkel ja Anto Raukas;
III: Aigar Saliste, Ilmar Taluste, Endla Peets ja Ille Palm;
II: Vello Pluum, Viive Reesar, Linda Martis, Mai Luik, Aime Pärnakivi ja Jaan Ahi (ees);
I rida (alt vasakult): Ants Promet, Malle Tampere, Nora Kutt ja Valter Lenk;

Peale vaheaega jätkus koosolek ettekandepäevana.

Tiit Lääne tutvustas oma peatselt ilmuvat Eesti spordi taskuentsüklopeediat, rääkides lahti selle koostamise aluseks oleva periodiseerimise ja raamatu väljaandmisega kiirustamise tagamaad. Elevust tekitas teose maht – 900 lehekülge, mida kuidagi ei saa taskuformaadiks nimetada. Ka pole see klassikaline entsüklopeedia.

Tiit Lääne

Anto Raukas

Anto Raukas arutles elu ja spordi üle, seda peamiselt oma elujuhtumite alusel, millest palju oli kuulajatele uudiseks ja huvitav. Eriti aga huvitas koosolijaid Kaleviga seotu, mille kohta Anto Raukasel kui Kalevi juhatuse liikmel eeldati olevat rohkem informatsiooni. Andes lühikese ülevaate juhtunust, jäi ta Kalevi tuleviku ja päästmise suhtes siiski optimistlikuks.

SELTSPÄEV 4. DETSEMBRIL

Ille Palm

Seltsipäeva külaliseks oli Laine Erik-Kallas, kes on osalenud kahtedel olümpiamängudel – 1964. aastal Tokyos saavutas ta 800m jooksus 6. koha ning 1968. aastal Mexicos jõudis samal distantsil poolfinaali. Aastatel 1964–1968 tuli ta 800m jooksus 3-kordseks NSV Liidu meistriks, 1964. aastal kuulus ta maailmarekordi püstitanud NSV Liidu naiskonda 3x800 m jooksus, 1967. aastal püstitas ta aga 800 m jooksus NSV Liidu rekordi (2.03,6). Eesti parimaks naissportlaseks on Laine Erik

Laine Erik-Kallas jutuhuos

valitud kahel korral – aastatel 1967 ja 1968.

Laine Erik-Kallas jutustas oma üsna raskest lapsepõlvest Järvamaal Vetlas, koolidest ja spordi juurde jõudmisest. Kuna ta oli tugev maadudruk, siis sport sobis talle. Türi tehnikumis tegeles ta peamiselt suusatamisega. Kuna lumepuudusel tuli suusatamise asemel ka palju joosta, hakkas ta sellel alal silma paistma. Türi tehnikumi peab ta ka oma hariduse andjaks, kuigi ta lõpetas hiljem ka Eesti Põllumajanduse Akadeemia. Vastates konkreetsetele küsimustele jutustas esineja mitmetest meeldejäävatest võistlustest ja seikadest. Ilmnes, et Laineil on hea mälu ja ladus jutustamisoskus. Rohkesti tõi ta ka võrdlusi omaaegse ja praeguse spordi vahel, tunnistades, et praegune teda väga ei huvitagi enam

EESTI VÕRKPALL 90

10. detsembril pandi Audenteses punkt Eesti võrkpalli 90. juubeliaasta üritustele võrkpalliajaloo konverentsiga ja võrkpallikohtumisega Kalev 68 ja Riigikogu meeskondade vahel. Üritusele lisas kaalu kahe võrkpallurist presidendi osavõtt – aukülalisteks olid Arnold Rüütel ja Soome president (1982-1994) Mauno Koivisto.

Tervitussõnu lausub kultuuriminister Laine Jänes, saalis kuulamas (esiplaanil) Soome ekspresident Mauno Koivisto ja Aarand Roos

Konverents, mida juhatas Erik Lillo, algas Ellen Liigi ettekandega „Lai geograafia – Eesti võrkpalli trump“. Rahvusvahelise kaalu lisas soome võrkpallijuhi Arto Kari sõnavõtt: „Eesti võrkpall soomlase pilgu läbi“. Järgnesid meie seltsikaaslaste etteasted. Aarand Roos rääkis Eesti võrkpalli käekäigust Ameerika mandril. Erik Lillo ja Valeri Maksimov olid koostanud ülevaate Eesti võrkpalli tähtsündmustest, kuid see jäi ajapuudusel napiks, kuna Audentese

Kõnepuldis Ellen Liik (vasakul) ja Kulle Raig (tõlgina) koos Arto Kariga

Spordihallis oli algamas põnev võrkpallilahing 1968. aastal NSV Liidu meistriks tulnud Tallinna Kalevi meeskonna (Kalle Kukk, Henn Karits, Tarvi Uljas, Ülo Raidma, Anti Penu, Matti Jaanus, Taivu Uljas, Peeter Sepp) ja praeguse Eesti Riigikogu meeskonna (Jüri Ratas, Villu Reiljan, Kalle Laanet, Hanno Pevkur, Marko Pomerants, Indrek Saar, Nikolai Põdramägi, Leino Mägi) vahel. Tulemuseks jäi sõbralik viik 1:1.

Mäng on täies hoos. Vasakul Kalevi ja paremal Riigikogu meeskond

Mäng on läbi. Nüüd saab isegi presidentidega muljeid vahetada

EEESTI SPORDIAJALOO UURIMISEST

Rein Järva

Eestis on olnud spordiajaloolisi uurimusi, millest on vormunud kõvemate või pehmemate kaante vahele raamatuid, aegade jooksul päris arvestataval hulgal. Tasub meenutada, et esimesed taolised uuringud, mis jõudsid trükki, on pärit 1930-ndate aastate lõpust, kui pandi käima Spordi Suurraamatute sari. Sellest

sarjast jõudsid ilmuda siiski vaid mõnede spordialade vihikud (tollal neid nii nimetati). Kui riigikord muutus, siis väljaandmine katkes.

Järgmine kord käivitati spordiajalooliste raamatute sari tollaste noorte ja tegusate spordiajakirjanike initsiatiivil 1960-ndail aastail. Sarjast „Minevikust tänapäevani” jõudsid raamaturiilile kümnekonna spordiala ajalooraamatud, kuid seejärel nende väljaandmine kahjuks jällegi katkes.

Uuemat iseseisvusajal on taas hakanud pisteliselt ilmuma eri spordialade ajalooraamatuid ja neid on viimase kümnekonna aasta jooksul ilmunud jällegi umbes kümnekond raamatut. Suuremalt jaolt on nende raamatute koostajad ja autorid koondunud Eesti Spordiajaloo Seltsi, mis on üks ühiste huvidega Eesti sporti armastavate inimeste kooslus. Viimaste aastate tähelepanuväärsematest raamatutest peaks ära märkima ESS Kalevi ajalooraamatute sarja. Senini on ilmunud neli osa, viiendagi käsikiri on valmis, vaid majanduslikud olud Kalevis ei ole võimaldanud käsikirja trükki anda. Sarjadest peaks veel nimetama suureformaadilist Olümpiamängude ajaloo sarja – senini ilmunud ka neli köidet, kuid sari on samuti veel pooleli. Meie seltsi enda väljaandena on viimase paari aasta jooksul ilmunud Eesti spordi aastaraamatud 1940–1949 ja 1950–1955. Sellega on Eesti ajaloos ühe raskema ja kahtlemata keerulisema perioodi sporditulemused kompaktselt dokumenteeritud. Siinkohal olgu öeldud, et seltsi liikmeid ootab veelgi suurem väljakutse – kokku panna „Eesti spordi aastaraamat 1918–1940” ehk riigi esimesest iseseisvusajast. Kindlasti on üheks raskekaalulisemaks tulemuseks viimaselt kümnendilt Eesti Spordibiograafilise Leksikoni ilmumine. Praeguseks on käivitatud leksikoni uue täiendatud köite koostamine.

Spordiajaloo seltsil endal koos Eesti Spordimuuseumiga on majanduslike võimaluste piires õnnestunud seni välja anda kaheksa numbrit toimetisi, kus on avaldatud seltsiliikmete endi uuringuid. See on nõ meie oma väljund uuringute avaldamiseks, paraku rahalised võimalused seavad piire sagedasemaks väljaandmiseks. Nii ongi, et üsna suur jagu uuringuid jääb spordimuuseumi arhiiviriilitele. Juba palju-palju aastaid on Eesti Spordimuuseum korraldanud spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistlust. Tänavu oli see juba 32. korda. Selline võistlus on innustanud inimesi uurima Eesti spordiajalugu ja nüüdseks on muuseumi arhiivihoidlas meie spordikultuuriloo arvestatav varasalg.

Tooksin välja ka mõned meie inimeste nimed, kes oma töödega on rikastanud Eesti spordiajaloo kogusid. Meie kõige produktiivsem uurija ja avaldaja on Tiit Lääne, kelle koostatud või kirjutatud raamatute üldarvu ei oskagi praegu öelda, kuid neid on kindlasti mitmed kümned. Eesti spordiajaloolise mälu parimad esindajad ja veel praegugi hästi tegusad omas seeniorivanuses on Juhan Maidlo ja Erlend Teemägi. Mõlemad mehed on ligi kuus kümnendit vahendanud Eesti sporti ajakirjanduses ja kirjanduses ning ära teinud hiiglasliku elutöö. Seejuures Erlend Teemäe tänavu ilmunud Eesti kergejõustiku juubeliraamat on vanameistri tõeline meistriteos ja kergejõustiku juubeliaasta ehk parim rosin. Aarand Roos on meil samuti üks viljakamaid uurijaid. Tänavu pani ta osa oma

uuringuid ühtede kaante vahele kogumikus nimega „Staadionilt statistikasse”. Eesti võrkpalli 90-ndal juubeliaastal nägi ilmavalgust Valeri Maksimovi kirjutatud „Võrkpalli lugemik. Eesti võrkpall 1919–2008”, mis sisuliselt on esmakordne Eesti võrkpalliajaloo trükisena avaldamine.

Nüüd veel lõpetuseks paar valupunkti. Eestis on spordiraamatuid ilmunud juba meetrite viisi, aga seda raamatute raamatut ei ole veel. Nimelt Eesti spordi üldajalugu. Kui meil vaimukultuurist on mitmeid koguteoseid, siis kehakultuuri- ja spordiajaloo koguteost veel mitte. Ütleks lausa, et see on siia maani Eesti spordikultuuri suur puudujääk. Isiklikult minule võimendub see eriti teravalt siis, kui suurte austusavaldustega järjekordselt võetakse vastu olümpiamedaliste või kui suurejooneliselt peetakse spordiaasta lõpupidusid. Eesti spordi üldajaloo uurimine ja seejärel avaldamine on Eesti riigi pädevusküsimus. ESAS koondab ju ainult harrastusajaloolasi ja meie võime selles projektis küll nõu ja jõuga abistada, mitte aga suurteose kokkupanijaks olla. See on ikkagi koolitatud ajaloolaste pärusmaa, kes suudaksid akadeemilise töö kirjutada. Seega on viimane aeg riigil ehk konkreetselt kultuuriministeeriumil asi tõsiselt käsile võtta.

Meil oleks välja pakkuda ka konkreetne tegevusplaan. Esiteks peaks ministeerium leidma pisut vahendeid Eesti spordi üldajaloo koostamise ideekonkursi läbiviimiseks. Konkurss peaks välja sõeluma üldkoostaja või koostajate kollektiivi (loodan, et ambitsioonikaid ajaloolasi leidub) ja konkursiga peaks teada saada ka projekti üldmaksumuse. Seejärel tuleks ministeeriumi haldusalas riigieelarve kulude rea peale aastate lõikes summa lahti kirjutada, leping ära teha ja töö käima panna. Julgen arvata, et see ei ole Eesti riigile ületamatu summa. Ütlen ehk liialt paatoslikult, kuid ühel endast lugupidaval Euroopa Liidu spordisõbralikul riigil peaks oma, nüüd juba üle saja-aastane spordiajalugu kaante vahel olema. Muide riigi spordisõbralikkust hindan kasvõi ainult ühe näitaja põhjal – nimetage veel üks riik Euroopas või maailmaski, kus riigi peaminister Vaasa suusamaratoni edukalt läbib.

Ning veel. Riik peaks ka mõtlema spordiajaloo uurimise tõhustamisele. Meil on spordiajaloo uurimine siiani olnud entusiastide, harrastusajaloolaste hobiks. Ainsad teadurite kohad, 3–4 inimest, on loodud spordimuuseumi koosseisu, kuid seal on nad sisuliselt kogude hoidjad, kelle tööks on järjest kasvavate kogude süstematiseerimine ja läbitöötamine, mis ei jäta suuremat võimalust tegeleda uurimistöödega. Lugeses hoolikalt spordimuuseumi põhikirja, ei näegi see otsest uurimistööd ette. Aga pakun võrdluseks. Lähedalasuvas Eesti Kirjandusmuuseumis Tartus on loodud lausa umbes 80 teaduri-uuriija kohta väga kitsastes spetsiifilistes valdkondades nagu näiteks mõistatused, huumor, fraseoloogia jne. Muidugi on see vajalik, kuid kultuuri teist alustala – kehakultuuri ja sporti – tuleks vaimukultuuri kõrval ka tõhusamalt uurida. Meie kui ajaloo huvilised maksumaksjad oleksime küll nõus oma maksuraha osalt sellesse suunama. Jääme vaid lootma, et maksuraha käsutajad Eesti riigis ka ükskord niimoodi otsustavad.

IN MEMORIAM

Otto Lahi (4.01.1917 – 23.10.2009)

Meie hulgast on lahkunud Metsakalmistule Eesti Spordiajaloo Seltsi vanim tegevliige Otto Lahi.

Ottoga sain tuttavaks 50 aastat tagasi, kui ta töötas Nõmme jaamaülemena. Lähemalt saime sõpradeks Tallinna Spordiveteranide Koondise juhatuses ja hiljem Eesti Spordiveteranide Liidu juhatuses. Mõlemas oli Otto aseesimees ja teenis välja auliikme tunnustuse.

Ta oli tulihingeline raudteelane. Eesti raudtee ajalugu, eriti raudteelaste sportimine oli tema lemmikteemaks alati ja ta on avaldanud sel teemal mitmeid uurimusi. Nooruses tegeles ta kergejõustikuga, kus parimaks tulemuseks oli kaugushüppes 6.72. Hiljem paistis Otto Lahi silma maletajana, jõudes Eesti meistritiitlini 1976. aastal kirimales.

Puhka rahu, vana sõber ja seltsikaaslane.

Seltsikaaslaste nimel Heldur Tuulemäe

Arnold Vaiksaar (29.04.1927 – 30.11.2009)

83-ndal eluaastal lahkus pärast pikka võitlust raske haigustega omaaegne spordijuht, -pedagoog ja -ajaloolane Arnold Vaiksaar.

Järvakandi vallas sündinud Vaiksaar tegi omale kõigepealt nime Rapla keskkooli õpilasena teisi sportima organiseerides ja ise poksiringis võite kogudes. Tartus ülikooli kehakultuuriteaduskonna üliõpilasena tuli ta keskkaalus kaks korda (1948, 1949) Kalevi meistriks ja sai Eesti meistrivõistlustel raskekaalus 1950. aastal hõbemedali. Peale ülikooli lõpetamist oli ta 1951–1953 Eesti NSV Spordikomitees riiklik treener, siis 1953–1965 õppespordiosakonna juhataja, 1954–1960 ka ühtlasi esimehe asetäitja. Aastast 1965 oli ta ligi kolmkümmend aastat seotud Tartu Ülikooliga: 1965–1973 KKT dekaan, 1965–1974 ka kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhataja, 1975–1990 üleliidulise kehalise kasvatuse õppejõudude täiendusteaduskonna dekaan, luges 1993. aastani ka kehakultuuriteaduskonnas spordiajalugu. Eesti Spordiajaloo Seltsi asutamisel 1989. aastal valiti ta seltsi esimeheks ja täitis seda kohust kuni 1999. aastani, kui elamaasumine Uueda tallu Tori vallas muutis otsese seltsi elus kaasalöömise võimatuks. Kuid kirja ja e-maili teel hoidis ta sidet ja avaldas oma mõtteid ka siis, kui tervis enam kaugemale liikuda ei lubanud. Filosoofiline arutlev lähenemine spordiküsimustele väljendus mitmetes uurimustes ja ettekannetes (ka rahvusvahelistel konverentsidel). Näiteks Kalevi ajaloopäeval 1997 peetud põhjalik ettekanne teemal „ESS Kalev rahvusliku spordivaimsuse looja ja kandja“ leidis ka trükisena avaldamist.

Arnold Vaiksaart jäävad leinama koos tema suure sportliku perega ka kõik spordiajaloo sõbrad ja seltsikaaslased.

ÕNNITLEME 2010. AASTA JUUBILARE!

TOOMAS ARING ARVED OKSAAR	80	7. mail 6. detsembril
EVI KRASS EINO MEIESAAR HELGA KALA EVALD MÄEPALU	85	21. mail 17. juunil 12. oktoobril 8. detsembril
HANS TORIM VILLI EHATAMM JUHAN MAIDLO AGO MARKSOO OSVALD MÕTTUS OLAF LANGSEPP KARL-UDO KÖÖSEL FRANZ JOSEPH	80	25. veebruaril 24. juunil 9. juulil 18. juulil 19. oktoobril 25. oktoobril 28. oktoobril 24. detsembril
VALDUR TAMMING EERIK MÜTS AGO KALLANDI ANTO RAUKAS LEMBIT PETTAI AIME PÄRNAKIVI ENNO KARRISOO MAI LUIK PEETER KASEOJA	75	8. jaanuaril 10. jaanuaril 8. veebruaril 17. veebruaril 20. märtsil 5. juulil 7. oktoobril 16. detsembril 26. detsembril
MALLE RANNE AARAND ROOS REIN SULE JÜRI TAPPER	70	31. märtsil 28. mail 1. augustil 10. novembril
REIN JÄRVA	65	31. augustil
VALDEKO KALMA RENE RINALDO	60	11. juulil 17. septembril
URMAS MINN	55	18. märtsil

REELE REMMELKOOR

∞ 45 ∞

29. oktoobril

KALJU PLUUTUS
MARGUS SÖÖT
AILAR ANTON

∞ 30 ∞

9. veebruaril
18. aprillil
30. mail

INFORMATSIOON!

Liikmemaksu (mis vastavalt üldkoosoleku otsusele on 50 krooni, pensionäridel 25 krooni) ja toetusi on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. 10152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele Spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainlale (tel. 7300754, 56497632, fax 7300763, E-mail: enn@spordimuuseum.ee), laekurvarahoidjale Rait Männikule (tel. 7300771, 5119369, E-mail rait@spordimuuseum.ee), Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna laekurile.

Palume kõikidel liikmetel suhtuda liikmemaksu (õigeaegsesse) tasumisse väga tõsiselt, sest MASU mõjul on tuntavalt vähenenud fondide toetussummad seltsile ja nii pole seltsil enam võimalik oma liikmeteks lugeda ja saata Teatajat isikutele, kes on aastaid jätnud täitmata liikmekohustuse seltsi ees. Tuletame meelde, et liikmemaksu tasumise kohusest on vabastatud ainult ESAS auliikmed ja üldkogu otsusega üle 80-aastased liikmed, kuid tõsi, **seltsi toetamine on alati kõigi poolt teretulnud!**

□ □ □ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Selts tänab Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: Aldo Luud, Enn Mainla, Rait Männik, Ille Palm.**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 52
koostas ja toimetas Enn Mainla**